

Titel: Forelæsninger over dansk grafematik, [HWF] 008-0040

Citation: "Forelæsninger over dansk grafematik, [HWF] 008-0040", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 45. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds:
https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_008-shoot-wacc-2013_0058_008_HWF_0040_p45_bP44_TB00004/facsimile.pdf (tilgået 01. august 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Grafematik 47

90 F

14a

b) Labiale. Både Klat. og Glde. har antagelig haft tre labiale Spirantlyd: det ustemte f, det stemte v og Halv vokalen u; men i begge Sprogene har disse sandsynligvis fordelt sig paa to Fonemer, saaledes at to Tegne Bogstavtegn maatte være tilstrækkeligt til at betegne alle betydningselevante Forakalle. Det gamle romerske Alfabet overtog fra Græsk Grækerne Tegnet ϕ (Digamma eller Wau), der var Tegn for Halv vokalen; men da Græsk (og semitisk) ikke havde egentlige labiale Spiranter (f og v) søvnedes man Tegn for disse Lyd og til at begynde med brugtes derfor F for v, V for f; senere fandt man paa at bruge Vokaltagnet U (u) for u og kunde da bruge F alene for f. Da u nu i de fleste Stillinger udvikledes til v, blev V (der i Kursivskriften fik Formen u) Tegn for 1) Vokalen u 2) Spiranten v 3) Halv vokalen u, der var en Variant af v (efter u og foran u). Skønt Glde. som sagt kun havde det samme Antal Fonemer i denne Gruppe som Klat. kunde man der ikke nøjes med 2 de to Tegne f og u. Medens nemlig v (og w) i Klat. kun optraadte foran Vokal, saa at særskilt Grammatikere kunde formulere den Staverregel, at u var en Konsonant, naar den stod foran en Vokal, og havde man i Glde. ofte v ~~foran Vokal~~ u og hvor Begalvtegn Stillingen, hvor man ogsaa kunde finde u, og hvor Skrivemaaoden u derfor maatte være vilkårlig (~~for~~ u for u, u for u osv.); desuden havde man v efter Vokal i Udlyd og foran Vokal. (særlig i Stavelsslutning), hvor u efter de latinske Regler maatte opfattes som Diftongelement (u for u, u for u osv.). Da man nu i disse Stillinger ikke havde f (og da der hos de gamle Grammatikere var overleveret Meddelelser om, at f var det gamle Tegn for Digamma) fandt man paa at skrive f for u i alle de Stillinger, hvor et u efter de latinske Regler maatte opfattes som Vokal, medens man bibeholdt u for v overalt, hvor det stod foran Vokal; heraf kommer den ejendommelige Skrivemaaode u : u osv.).

Halv vokalen u og Spiranten v udvikledes i Græsk (særlig i Klat.) til u og v henholdsvis; i Glde. kunde man ogsaa finde u og v foran Vokal. v og w har næppe i Nordisk været betydningsskillende og de faa Ord, hvor et opr. u har optraadt i anden Stilling end ren og daktet Forlyd/NSF i Glde. muligvis erstattet u med v, saa at der ikke var nogen Stilling, hvori u og v var mulige. Man kunde derfor principielt have brugt u for u overalt; men naar man ikke des mindre